

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

**Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)**

45-262

En Predicken/

Om Christ-

ne Menisks Mandelige
Strid oc Seieruinding / ved
Troen oc en god Sam-
uitighed.

Predicket / vdi Erlige /
velbyrdige oc salige Otte Ruds
begraffuelse / 18. Julij.

1 5 7 1

aff

Niels Hemmingsøn D:

Apocalip. 2.

Den som offueruinder / vil ieg
giffue at ade aff Liffsens tra.

P. D.

Niel

atter

hede

LN 901
ex. 3

Kay Hoegs Samsing
1970.

Er
dig oc
Perilla
dige oc sal
fiar effen
Dem
Barn
Fol
V
rende P
trofi v

Erlig velbyr

dig oc Gudfryctig Fruer/
Pernille Dye/ Erlige/ velbyr/
dige oc salige Dtte Kuds til Modg-
kiær effterleffuerste/ ynster ieg Niels
Hemmingson Naade/ fred oc
Barmhertighed/ aff Gud
Fader/ ved vor HErre
Jesum Christum/
Amen.

En hellige Konge
Dauid/ min fromme
Fruer Pernille/ viser oss
vdi den hundrede oc nit-
tende Psalme/ Huor wi skulle finde
trost vdi all modgang/ off stand paa
A ij komme

komme vdi denne Verden. Oc ere
disse Dauids ord.

Dette er min Trost vdi
min modgang / at dit Ord
vederqueger mig.

Her giffuer Dauid tilkiende / at all
den Trost oc husualelse / wi kunde
bekomme aff Menniskelig forstand /
er ick krafftig til at fortage it Men-
niske sin hiertens sorge / vdi sin store
modgang / der faare viser hand off til
Guds ord / huilcket ord der veed raad /
til alt det onde som Mennisken kand
vederfaris vdi denne Verden / baade
hemelige oc obenbare.

De vise vdi Verden / som kaldis
Philosophi oc andre skarpsindige oc
forfarne Menniske / haffue mange
dræbelige (som de mene) argumen-
ter / huor met de mene sig at kunde
trøste

trofste it bedrøffuet hierte/ men strax
deris ord er vdsagt/ saa haffuer oc saa
deris trofstelige raad ende: Ja sorgen
folis suarere siden end tilforn. Thi
Menniskelig trost ickon opriffuer
hiertens saar/ oc kand icke hele det is
gen. Men Guds ord vdi huicket den
hellig Mand vil vere krafftig/ det ale
ne giffuer den rette vnsdom oc for
stand/ huorlunde it bedrøffuit hierte
kand vende sig sit kaarss oc modgang
til glæde/ husualelse oc trost.

Fordi Guds ord lærer oss / hve
den modgang kommer/ huor til hand
tien/ huorlunde wi skulle bruge han
nem/ oc huad ende hand faaer om wi
ellers bruge hannem ret.

I

Hueden kommer modgang? Mod
gang haffuer en Marsage vdi vor
nature/

A iij

Nature/ en vdi vor Person/ oc en
vdi Guds Retfærdighed.

Vor Natur som wi drage aff
Adam/ er syndig oc skyldig/ saa at
wi for den Synd oc skyld/ ere vnder
Dødens maect oc allehaande gienuor-
dighed.

Vor Person legger mange Syn-
der oc skyld offuen paa Naturens
Synd oc skyld/ oc all den stund wi
leffue her paa Jorden synde wi/ saa
at den Retfærdige (som Salomon
siger) falder siu gange om dagen/ oc
opstaar.

Guds Retfærdighed straffer
Syndere met allehaande gienuor-
dighed/ modgang oc met Døden paa
det siste: Ja met euig pine vden
mand bliffuer hiolpen ved Christum

Effterdi da/ at Gud er retfær-
dig kand ingen modgang nogen tid
offue

offuerkomme mennisket/ vden Guds
retfærdige dom/ Saa at huo som
meen sig at haffue nogen modgang
wretfærdelige/ hand dømer Gud at
vere wretfærdig/ aff huilcken mod-
gang kommer/ enten som aff en Fa-
der eller som aff en Dommere/ være
sig ihuad aarsage der sunnis at vere
hos Mennisten.

De Chaldeer indfulde oc røffuede
Job/ som ene vaar frommere end
alle Chaldeer vaare/ de toge hans
gods bort/ de wgudelige røffuede den
Gudfryctige/ men det skede dog icke
vden Guds vise raad/ endog Dieff-
uelen oc onde Menniste/ de gjorde
deris vilie.

Den fromme oc Gudfryctige
Mand Joseph bleff saalt aff sine wg-
udelige Brodre/ oc siden met wræt
bleff kast i Fængsel vdi Egipsten :

A iij

Dog

Dog vaar her Guds vise raad at be-
tenteke/ som haffuer talt alle deris
hoffuit haar der tro paa hannem/
som Christus selff siger.

De fromme hellige Mend Isaac
oc Tobias bleffue blinde paa deris
Alderdom / huor saare de tackede
Gud/ thi de viste vel at det vaar saa
actet aff Guds vise raad.

Abraham miste sin hustru paa
sin Alderdom/ saa giorde oc Jacob/
men de loffuede Gud for sine gier-
ninger.

Den fromme Judit vdi sin yng-
dom miste sin kiere Hosbonde/ saa
giorde oc Susanna / item Anna
Prophetissa / men de baare det
Kaarff/ som Guds retfærdige dom
met Tacksigelse.

Kortelige at sige/ vdi all vor mod-
gang skulle wi bekiende vor Synd oc
vor

vor skyld/ oc prise oc ære Guds ret
færdige dom/ som aff sin grundløse
Bisdom veed/ naar oc huor riset
tien/ oc intet gior eller lader ste vden
Retfærdighed.

II

Huor til tien Modgang ? At den
skal dræbis met Modgang/ som
vilde dræbe oss / Det er/ Modgang
tien der til/ at vor naturis Synd/ oc
oc vor Persons atskillige Forseelser/
kunde spærgis oc dræbis. Fordi siger
Paulus/ Den som leffuer effter
Kjødet/ det er/ den som lader natu-
rens Synd regere vdi sig / ved Le-
gemlig begering/ Hand skal dø.
Derfor siger Dauid: Tuving deris
Kindbeen met skarpe Bøkel/ som
icke ville komme til dig. Item : Det

A v

er

er mit gaffn at du haffuer ydmyget
mig.

Thi naar alting gaar effter vor
vilie / da bliffue wi som wtende
Heste / Synden faar offuerhaand /
Gud glemmis / de fattige forsmaaes /
Bonen til Gud forsommis. Huer
randsage ickon her sit hierte / oc vere
sin egen Dommere.

III

Huorlunde skulle wi da bruge mod-
gang? Modgang skulle wi saa
bruge / at hand kand bliffue it beha-
geligt offer faar Gud. Det steer /
naar en Christen stil sin modgang
fra ugudelige Menniskis modgang /
met Troen / met Bon / met Taal /
modighed / oc met Tacksigelse. Fordi
naar Modgang tempereris met disse
fire ting / som er Troen / Bon / Taal /
modig.

Karsten

modighed oc Tacksigelse/ da bliffuer
hand hellig giort ved Christi Kaarff.

Saa giorde Job vnder Kaarff/
der hand sagde : Jeg veed at min
Gienlosere leffuer. Samme Job der
hand haffde mist sit gods/ oc haffde
en Dieffuels Hustru igen/ da sagde
hand: Herren gaff oc Herren tog/
Herrens Raffn vere loffuit euinde-
lige : Denne Jobs tale/ vaar en ret
Penitensis fruct/ huilcken hand lær-
de aff sin Modgang.

Saa skulle wi ocsaa vide/ at
Modgang skal vere oss en raadgiff/
uere/ at wi ydmuge oss vnder Guds
veldige haand / i en sand penitense/
saa at wi tacke Gud/ for sit retfær-
dige oc faderlige Rijs / som aldrig
pleir at spare dem der hand haffuer
fær. Min Son/ siger Salomon/
foract icke HERNENS straff/ oc mis-
tesse

troste dig icke naar du straffis aff
hannem / thi huo som Herren elster
den tucter hand/ oc hand hudstryger
huer den Son som hand anammer.
Vor tiere Frelsere siger: Huo som
icke tager sit Kaarss paa sig/
oc følger mig effter/ hand er
icke verd at vere min Discipel.
Ja met it ord at sige: Alle de som
ville leffue gudsfryetelige (siger Pau-
lus) skulle lide modgang.

Her aff er nu at forstaa/ huor
lunde wi skulle bruge modgang/ som
er : Gud til ære/ off selff til lære/ saa
at wi kunde sige met Dauid: Det er
mit gaffn/ O Herre/ at du haffuer
ydmyget mig.

IIII

Huad ende faar da Modgang/ om
wi bruge hannem ret? En saare
god

god oc glædelig ende. Salig er den/
siger Christus/ som lider modgang/
Paulus faare giffuer sagen der til/
vdi sin epistel til de Kommere i det
viij Capitel/ Saa sigendis: Lide wi
met Christo/ da skulle wi oc æris met
hannem. Christi Apostle Paulus oc
Petrus/ biude at wi skulle ligne til/
sammen/ denne tid wi lide noget i
denne Verden ved den euige tid/ huor
wi skulle haffue euig glæde/ for den
timelige modgang. Dette skulle wi
tencke / naar wi opregne om morges-
nen/ vor Christelige Tro/ oc besyn-
derlige naar wi sige: Jeg troer at
Christus er opstaaen aff Dode. I-
tem/ Jeg troer det euige Liff effter
Doden.

Dette vil ieg nu/ min fromme Frue
Vernille/ kortelike haffue screff-
uit eder til/ om huorlunde i oc ieg oc
alle

alle Guds Børn/ kunde troste off i
vor modgang. Gud almectigste/ som
kalder sig all Barmhiertigheds oc
husualsis Fader/ styrcke eder met
sin hellig Aand/ forøge eders Tro/
oc vnde eder saa at leffue/ at naar i
skulle skillis fra denne Verden/ i da
maa arffue ved Christum Himme-
rigs rige/ Amen.

At ieg lader denne Predieken/
min fromme Frue Pernille/ vdga
paa Prenten/ som ieg haffde vdi e-
ders salige Husbondis Otte Ruds be-
graffuelse/ haffuer ieg giort aff er-
lige / Velbyrdige oc Gudfryctige
Mands Bluff Moritsons til Bren-
tuid/ eders kiere Modersyster sons
begering/ Gud giffuet at det stcer
Gud til Loff/ oc mange til gaffn/
Bedendis eder ydmigelige/ at i vilde
tage denne min wmage til tacke.

At

At ieg icke haffuer antegnet sa-
lige Otte Ruds gantske leffnet oc be-
stillinger/ besynderlige om atskillige
Forlønninger oc befalninger hand
haffuer haff/ aff Salige Konning
Christian oc vor Naadige Herre
Kong Frederich/ som er/ at hand tien-
te her vdi Kongens gaard i fem Aar
for end hand siel eder/ oc siden haff-
de Dragsholm i tu Aar/ der effter
Gudland vdi sin Aar / Item S:
Hans Kloster vdi Odense i tu Aar/
oc paa det sidste Kaarsfor slot indtil
sin Døde dag/ vdi huilcke bestillinger
hand haffuer beuiist sig som en tro
Mand mod sine Konger oc Herrer/
er denne Aarsage/ at ieg vilde det be-
synderlige faare giffue/ som menige
Folck kunde mest komme til gaffn.

Her

Her met vil ieg haffue eder den
almectigste Gud befalendis til Liff
oc Siel/ met alt det i vel ville.

Uff Ripbenhaffn / den
tolffte dag Augusti/

Uar effter Christij
fodsel/

1571.

Niels Pedersen

Saa scriffuer den hellige

S. Pouel til Timotheum / i
det første brefs første
Capittel.

Strid en god
Strid / beholt
Troen oc en
god Samuittighed /
huilken nogle haffue
skut fra sig / oc haffue
ledet Skiffbrud paa
Troen.

B Naar

Naar Naarsa-
ge giffuer sig /
mine fromme
Christne / til saa
dan Forsamling vdi fromme
oc Christne Meniskers be-
graffueller / da pleier mand / eff-
ter gammel oc god vijs / at ta-
le noget om den død̄is Lessnit
oc affgang / som begraffuis / oc
der hoff tractere nogen Cen-
tens aff den hellige Scriff.

Om den Død̄is lessnit oc
affgang taler mand / for trende
besynderlige Naarsagers skyld.

Den første / Naar mand
hører

horer erlige oc Christelige vid-
nesbyrd / om den som er heden
soffuit vdi Hæren/ at mand
da tacker den Almectige Gud/
som alt gaat kommer aff / for
sine velgierninger hand hass-
uer beuist hannem/ som er nu
Christelige affskedet fra denne
Jæmerdal/oc nu er paa Siæl-
sens vegne hoss sin kiere Frelse-
re Jesum Christum / vdi hues
Hender hand hende antuor-
dede.

Den anden Marsage/ hui
at mand taler om den Dødis
lessnit er denne / at de som igen
lessue/ kunde hassue it gaat Ex-
Bij empel/

Exempel / huor effter de sig erlige
oc Christelige sticke kunde / be-
synderlige de som til vore / For-
di der er ingen bedre maade at
optucte de vngge / end at lære
dem tuctelige at lessue / oc giff-
ue dem saare lofflige Exempel /
effter huilcke de kunde sticke sig /
besynderlige deris Foraldris.

Den tredie Aarsage / hui
at mand taler om den Dodis
lessnit / er denne / Naar den
Dodis venner oc slect høre it
erligt oc Christeligt vitnesbyrd
om den som er hensoffuit / at de
der aff troste oc husuale sig / at
deris ven oc slect haffuer saa
lessnit /

leffuit / at mand forhaaber
hannem at skulle gladelige op-
staa met alle Guds Børn /
paa den yderste dag / oc skulle
saa bliffue tilsammen / hoss vor-
tiere frelsere Jesum Christum /
huor der icke er mere modgang
at befryete vdi nogen maade /
men skal altid vere glæde oc sa-
lighed / vden all bekymrings
beblandelse.

Uff den hellige Scrifft /
pleier mand vdi fröme Christ-
nis begraffuelse / at saaregiff-
ue oc forklare nogen Sen-
tens / besynderlige huorlunde
de som igenleffue skulle sticke

B iij sig

sig som acte at dø Christelige:
Fordi saa tiit som wi følge no-
gen til græssue/da skulle wi ten-
cke paa vore vilkaar/ som er at
wi skulle dø en gang.

Saa vil ieg ocsaa vdi Je-
su Christi Naffn / vdi denne
vor Broders begræssuelse tale/
først om hans leffnit oc aff-
gang som her begræssuis i
dag / der næst vil ieg met det
fortiste forklare den Text / som
ieg oplæste aff S. Pouels
Epistel til Timo-
theum.

Om det Første.

Mar wi denne salige
Mands / erlige oc
velbyrdige Otte Ruds
leffnet / fra begyndelsen oc til
hans salige affgang bestue/da
finde wi at hand haffuer (saa
megit som Nenniskelige mueli-
gigt er) erlige/oprichtige oc Chri-
stelige leffuet/oc saa hensoffuet/
vdi vor HERRIS Jesu Christi
Naffns paakaldelse / huileket
wi kunde aff fire tider / paa
huilecke hand leffde / forstaa oc
mercke.

B iiii

Den

Den første tid/ er fra hans
barndom / indtil hand gifte
sig.

Den Anden tid/ er fra hans
Ecteskabs begyndelse / indtil
denne Feide / imellem Dan-
marck oc Suerrige.

Den Tredie tid/ er vdi Fei-
den/ indtil hand bleff fangen
til Suerrige.

Den Fierde oc sidste/ er om
hans Siugdoms tid/ oc hans
salige affsked fra denne Ver-
den. Vdi disse tider skulle wi
finde / det som ieg sagde om
hannem/ at hand haffuer leff-
uit erlige/ oprictige oc Christe-
lige/

lige / och saa hensoffuit / som it
Guds barn.

Om den Förste tid.

S Allige Otte Rud vaar
født her vdi Sieland /
paa Vedby / der mand
screff Guds Aar / M. D. xx.
aff erlige / velbyrdige oc Gud-
fryctige Forældre / Her Knud
Rud til Vedby Ridder / oc
Danmarks Rigis Raad /
oc Fruue Dorethe / som nu baa-
de hensoffue vdi vor HERR.

Disse fromme velbyrdige
oc Gudfryctige Forældre sette
hannem til Skole / vdi Soer
B v Kloster /

Kloster / aff denne gode me-
ning / at hand der skulde lære/
baade Gudfryetighed oc tuct.
Thi de viste vel / at Gud som
haffde giffuit dem hannem /
hand vdkressuer aff Forældre/
at de skulle holde deris Børn
til at fryete Gud / oc at lessue
erlige oc hoffuiskelige / saa at
de som det iche giøre / fortørne
Gud storlige / met deris wtack-
nemmelighed oc forsommelse.

Der nu salige Otte Rud/
nogen tid lang effter sine For-
ældris thycke / vaar optuctet vdi
Soer Kloster / bleff hand aff
sine Forældre forskicket til Tysk
land/

land / huor hand først tiente
for en Smaadrenge / Gressue
Jost til Mansfeld / hos huil-
ken hand erlige oc tuctelige op-
drogs / oc kom til større for-
stand. Der effter tiente hand
Gressuen aff Suarbörg / ind
til hand bleff atten Aar gam-
mel / huilcken Gressue som och
giorde salige Otte Rud ver-
actig.

Der effter drog salige Otte
Rud / ind vdi Frisland / der
den krig gick paa imellem Bis-
pen aff Münster oc de Bie-
døbere / som berømmede sig at
vere Euangeliske / oc gaff hand
sig

sig til en Herremand / ved
naffin Juncker Balzer / oc tien-
te hannem vdi samme Krig /
met Heste oc Hoffmend. Der
effter vaar hand ocsaa vdi den
Brunsvuigiske Feide / oc tiende
Kørsørsten aff Saxon met
Heste oc Hoffmend.

Der hand saa vdi nogle
Aar haaffde verit Ryter / gaff
hand sig til Landsknechte / oc
bleff en Landzknecht nogen tid
lang. Saa siunis dette at
haaffue verit hans sind oc an-
slag aff Barndom / at hand
vilde videlige forsøge sig / paa
det hand dess mytteligere oc be-
dre

dre kunde t
ge met are
at vere en
hand skuld
te sin Fæde
ben oc ver
des / som
haaffuer.

Om de

En
haaff
Ri
tighed oc
er den sin
sin fiere
mille Dre

dre kunde tiene sit Fæderne Ri-
ge met ære. Thi hand viste sig
at vere en Herremand / for
hand skulde hielpe til at bestyt-
te sit Fæderne Rige / met vaa-
ben oc verie / naar behoff giort
des / som hand oesaa giort
haffuer.

Om den Anden tid.

DEn Anden tid som wi
haffue at see salige Otte
Kuds erlighed / opric-
tighed oc Gudfryctighed vdi /
er den stund hand leffuede met
sin kiere Husfrue / Frue Per-
mille Dre. Den tid hand vaar
kom

kommen fra Tyskland/oc veret
her nogen tid vdi Riget / da
falt hans sind til at giffte sig/
oc effter hans salige Faders /
Her Knud Ruds raad / bad
hand om erlige/ velbyrdige oc
strenge Ridders/ Her Johan
Dris / oc Frue Mette Boes
daatter/ Zomfru Pernille oxe/
huilcken hand oc fick/oc afflede
de samen viij børn/ aff huilcke
endnu vj igenlessue/ som er iij.
drenge/en Frue/oc ij. Zomfru
er/ oc vdi dette Ecteskab lessue
de hand saa/baade met sin kie
re Husfrue oc Børn/ oc met
andre/at hand hassuer it gaat
erligt

erligt oc Christeligt rycte / aff
alle de som hannem haffue
kient / gierne hørde hand oc saa
Guds Ord / gierne læste hand
den hellige Bibel / tiit oc offte
gick hand til det Høyuerdige
Sacramente / Sine Børn oc
Folck holt hand til Gudsrye-
tighed / hand omgicks gierne
met Guds Ords Tienere / oc
holt sin Sogneprest vdi ære oc
beuiste hannem mange velgier-
ninger. Ja kortelige at sige /
Denne dag lader see for øyen
huorlunde hand haffuer leff-
uet met sin kiere Husfrue / som
lader sig vel kiende at de haffde
begynt

begynt deris Ecteskab vdi en
ret Gudfryctighed / oc den si-
den stadfest met erlighed / hoff-
uiskhed / lydactighed / tienst-
actighed oc fromhed vdi alle
maade / som begge deris Hierte
gaffue tilkiende. For end hand
døde / bad hand Slog herren
der som hand vaar fangen / at
hand vilde lade giøre en sterck
Kiste til hans Legeme / thi ieg
veed vel / sagde hand / at min
tiere Høstru lader icke mit Le-
geme bliffue her / som wi see nu
at vere fuldkommet / Huor aff
mand kand vel vide oc forstaa
huorlunde deris Hierte haff-
uer

min signatur

uer verit mod huer andre. For
di / det hand der sagde at ste
skulle / det hassuer nu hans kie
re Hustru suldkommet. Saa
hassue wi nu seet / at salige
Dtte Rud vdi sit Ecteskab /
hassuer holdet sig i erlighed /
opriectighed oc Gudfryctighed
i alle maade.

Om den Tredie tid.

SEn Tredie tid / vdi huil
cken ieg sagde at salige
Dtte Rud hassuer leff
uit erlige / opriectige oc Gud
fryctige / er denne Feidis tid
imellem Danmark oc Suer
rige /

Orige/for vore mangfoldige syn-
ders skyld. Vdi denne seide lod
salige Otte Rud sig bruge eff-
ter Kongelige Maiestats vilie
oc begering/til at affuerge Ki-
gens Siender. For Elsborg
vaar hand salige Daniel Rå-
gous Commissarius / der eff-
ter vaar hand ocsaa vdi det
slag for Halmsted / oc beuiste
sig der / som en oprictig Herre
mand / som sit Søderne land
kiert haffde / huilckit mange
bekiende/som der hos vaare.
Der effter bleff hand aff
Kongelige Maiestat forsticket/
til at vere Hoffuigmand paa
it

it Skib / som mand kallede
Byes Loffue/ oc beuiste sig i
den Bestilling met tro oc met
ære / Der salige Her Herloff
Trolle/Amiral (som vaar paa
det Skib / ved naffn Fortun)
vaar vdi vending met det
Suenfke skib Magelose / som
ocfaa bleff paa samme tid/da
giorde salige Otte Rud Her
Herloff befnynderlig bifstand for
nogen anden / Der hand saa
at Fortun bleff forfret aff de
Suenfke / oc vaar befnyeten/
dis at hun skulde vndergaa/
gaff hand sig imellem Fortun
oc Magelose/oc tuingde Ma-
G ii gelose

gelose met skud/ oc skød ild vdi
hans Krudtkammer/huor aff
Magelose ocsaa vndergick.

Der Her Herloff Trolle
bleff skut/ oc vaar kommen til
Kiøbenhaffu/ bleff Otte Rud
aff Kongelige Maiestat vd/
ualt til Amiral / offuer den
gantske Skibs flode/ oc vaar
paa det Skib Jegeren/ Der
Her Herloff det hørde / sag
de hand til mig/ at hand viste
ingen vdi Danmarcks Rige
bedre til en Amiral/ end Ot
te Rud vaar / Jeg vil sige e
der god for / sagde hand / at
hand icke skal sty for sin Siende
Der

Der Otte Rud nogen tid der
effter formerekte / at de Suen-
ske Skib vaare vdi Epen / som
vaar den siuende dag Julij /
Anno 1565. beredde hand
sig til at falde sine Siender an /
oc allerførst paakaldede hand
Gud / raadde sit Krigsfolck /
at de skulde komme deris Eed
oc ære ihu / oc stride mandelige
imod Kigens Siender / Effter
denne formaning / oc effter hand
haffde siungit nogle Psalmer
baade danske oc tyske / salt hand
sine Siender an / ved flocken
kunde vere ved sex om Norge-
nen / oc varede den Slactning
C iij   elleff

elleffue timer/ vdi huilcken der
bleffue mange Langknecte oc
Bodsmend/ saa at den Suen-
ste Amiral bekiende sig at haff-
ue mist vdi samme Slactning
halffierde tusinde Landsknecte
oc halffandret tusinde Bods-
mend. Men der salige Otte
Rud vaar vdi vending met
fem Suenste Skib/ oc haffde
nohle aff demem indtaget/
bleff hand/ effter hand mande-
lige haffde veriet sig paa elleff-
te time/ omhuersffuit aff den
hele Suenste flode/ oc (diss ver)
tangen/ som hand vaar stut it
stort saar offuer sit venstre øye
och

Och saa
til S
en Bor
saa de
Stare
bleff sen
igen/ o
fit til S
Men ne
vaar did
ochaa De
gaard/
Sole b
at han
seng/ o
altsam
delige o

Och saa bleff hand ført fangen
til Stockholm / oc vaar hof-
en Borgere vdi xiiij dage/bleff
saa der fra kallet nedder til
Skare til Kong Erick / oc strax
bleff sent der fra til Stockholm
igen / oc bleff siden der fra skic-
kit til Suarhø for Pestilente.
Men nogen tid effter at hand
vaar did kommen / begyntis
oc saa Pestilente paa Suarhø
gaard / oc døde først alt det
Solek hand haffde met sig / saa
at hand selff maatte rede sin
seng / oc giøre sig ild / oc dette
altsammen leed hand taalno-
delige oc mandelige.

G iij

Om

Om den Sierde tid.

D B følger den sierde oc
sidste tid som ieg saare
gaff at actis vdi salige
Otte Kuds leffnet. Der hans
Folck vaare nu hen døde aff
Pestilens/ da bleff hand ocsaa
befengt / oc før end hand solde
sin siuge/bleff hand nogle spet-
ter var paa sine arme / da kal-
lede hand sadeburs Quinden
til sig / oc spurde hende huad
det skulde vere for spetter / hun
suarede oc sagde / at det vaar
de visse tegn til Døden. Der
hand det hørde / lagde hand
sine hender sammen / loffuede
Gud

re tid.
en færd
ig ieg
tis v
et. Der
ben dode
eff hand
end hand
nd magle
rme / da
is Quinden
e hende
er spætt
e / at det
Doden De
lagde
nen / liff
Gud

Gud oc sagde : O du gode
Gud / som haffuer ladet mig
see dette Tegen paa mit Liff /
paa huilket ieg kand see oc kien
de / at det er mig ick mueligt /
at kunde vndgaa Døden / dig
ske euig loff oc ære / dig befaler
ieg Høstru oc Børn / at du aff
din euige Godhed dennem be
sørge oc beskytte vilt / Amen.

Der hand denne bøn saa
giort haffde / sette hand sig ne
der oc screff tuende Bress / it
til sin Høstru / Fru Pernille
Dre / det andet til Fru Inger
Dre / oc der med gick hand til
Sengs / oc gaff hand sig for
G v ingen

ingen ting vden sin Hustru /
saa lod hand Sognepresten
kalde til sig oc Slozherrē No-
gens Pederson / i hues nær-
uerelse hand bekiende sin Tro/
oc frimodeligen gaff sig fra
denne Verden / ind til **GD**
alene / Der effter anmannede
hand det Hønuerdige Jesu
Christi Legemis oc Blods
Sacramente / oc met mange
ord bekiende sin Tro / oc vaar
frimodig / saa at hand plat in-
tet actede Døden / men saa hen
til det rette Liff / som hand for-
uentedede sig vdi Jesu Christo /
oc soff saa factmodeligen hen /
vdi

vdi Jesu Christi bekiendelse oc
paakaldelse / den elleffte dag
Octobris / Aar M. D. Lxx.
oc bleff anden dagen begraff-
uen / vdi Sognekirken hof-
Suarbo.

Saa haffue i nu hørt den
ne salige Mands Historie/saa
megit som paa denne tid behoff
giordes/huor aff wi kunde vi-
de/ at vere fast oc sant det som
ieg fremsette om hannem / at
hand haffuer leffuet erlige/op-
riettige oc Gudfryctelige / oc si-
den hensoffuet vdi Jesu Chri-
sti sande bekiendelse oc paakal-
delse.

Der

Der faare bør off som i
gen leffue/ at tacke den euige
Gud som alt gaat kommer aff
at hand haffuer denne salige
Mand saa beuaret/oc paa det
sidste saa naadelige anammet
til den euige glæde.

Haffuer ocsaa yngdömen/
vngæ Herremend besynderlige/
oc andre som haffue deris ære
fier / it Exempel som de kunde
met ære oc Gudfryctighed eff-
terfølge/at vossue sig for deris
Fæderne Rige / at vere deris
Konge oc Herre hulde oc tro/
at haffue Gud for vnen/at ve-
re frimodige vdi modgang oc
metgang/ som hand vaar.

Haffuer oc saa hans from-
me effterleffuerste / Syften /
frender oc venner / her vdaß
husualse / at de høre oc vide /
at denne salige Mand haffuer
saa leffuet oc beuist sig mod sit
Fæderne Rige / at de der aff
haffue ære oc glæde. Ja offuer
alt / at de vide hād er saa Chri-
stelige hensoffuit vdi HErren /
at hand vden alt tuil skal gla-
delige opstaa / paa den yderste
dag / met alle Gudz børn / For-
di det er aldrig at tuile / at den
som døer Christelige / skal io
oc saa gladelige opstaa til euig
Ære oc Salighed / vdi vor
HENNE

HEXXE Jesu Christo. Ja
dette bekiende oc saa erlig oc fri
boren Mand / Mogens Pe-
dersen / Hoffuikmand paa
Suarke / der hand saa han-
nem vdi Christi Naffns be-
kiendelse oc paakaldelse / saa
frimodelige do / Bliffuer icke
(sagde hand) denne Mand sa-
lig / da bliffuer der ingen salig.
Hand maa io haffue hafft en
merkelig / frimodig oc hiertelig
bekiendelse / for end hans Sien-
de gaff hannem saadant vit-
nesbyrd. Saa maa vel hans
effterleffuerste / oc andre hans
Slect oc venner / her aff troste

oc

oe husuale sig / at de forhaabe /
at hand som er fra denne jam-
merdal kaldit / er vdi vsigelig
glæde oe Salighed / hoss vor
HEXXE Ihesum Christum.

Dette maa nu vere sagt om
denne salige Mand / **SB**
vnde oss saa at lessue oe
ds / at wi kunde finde
hannem glæde vdi
Himmerigs Ri-

ge /
A M E N.

Om

Om det Andet.

Denne Salige
Mands Christeli-
ge oc frimodige aff-
gang aff denne Verden gaff
mig Narsage til at tractere
den Text aff S. Pauli Epistel
til Timotheum / som ieg oplæ-
ste for eders kierlighed / Thi li-
ge som hand frimodige vdi en
stadig Tro / oc met en god Sã-
uittighed gaff sig til Døden /
saa er det off orsaa fornøden /
at wi saa kunde lessue vdi den-
ne Verden / at wi maag affstã-
lis

lis fra hende met glæde oc fri-
modighed vdi Jesu Christo.

Strid (siger Paulus)
en god Strid / beholt
Troen / oc en god Sam-
uitlighed / hvilcken som
nogle haffue skut fra sig /
oc ere bleffne skiffbrudne
paa Troen.

Disse Pauli ord / vil ieg nu
forklare / det beste Gud vil giff-
ue Naade til / Gud giffue at
ieg demnem saa kand forklare /
at det steer Gud til Ære / oc
mange til salig vnderuisning.

D

De

De ere her tre Lærdomme at
faare giffue / aff denne Text.

Den Første.

Christne Mennekers Læffnet her
paa Jorden / er at stride imod
Aandelige Siender.

Den Anden.

Troen oc en god Samuittighed
ere de rette Baaben / ved huilcke
mand bekommer Seierruinding off
uer sine Siender.

Den Tredie.

Hor met Troen forskiudis / saa
at mand omkømer i denne Aan-
delige Strid.

Om

Om den første Lardom.

Strid en god Strid.

Met denne Befalning
giffuer Paulus at forstaa/ at
huert Christet Menniske haff/
uer fiender vdi denne Verden/
huilket det altid skal stride inod/
Der haff vdkressuer hand/ at
wi skulle vdi denne strid/ stride
mandelige / oc icke vige fra vo/
re Fiender / Disligeste loffuer
hand off Seieruinding / i det
at hand kaldet det en god strid.

Men huo ere Fienderne?
Fienderne ere sterke oc veldige/
oc wi ere suage oc skrøbelige /

D ij   naar

naar wi see til oss selff / Men
naar wi see til vor Hoffuig
mand / oc findis hoff hannem /
da ere wi megit sterckere end
vore Siender. Vore første For
ældre haffde ickē vden en Siend
de som er Dieffuelen / men wi
haffue tre / som ere Dieffuelen /
Verden oc vor hiemfødde Ti
ran / som er den syndige nature
vdi oss. Disse tre Siender / en
dog de ickē ens stride / da haff
ue de alligeuel it forset / som er /
at de ville stille oss fra Gud /
oc vdstøde oss fra den Euiige
Salighed / som oss er beredt
vdi Jesu Christo.

Saa

Saa see wi / at det er icke
en ringe ting / huor om her strid
dis vdi denne strid / derfor lig
ger oss ocsaa mact paa / at wi
saa stride / at wi beholde Mar
cken / det er Himmerige / huor
fra vore Fiender vilde gierne
foriage oss / at wi met dem skul
de paa den yderste dag vnder
gaa oc fortabis. Om denne
trendeslags strid vil ieg nu ta
le / oc tilkiende giffue / huorlun
de vore Fiender ansalde oss.

DEN Første Strid er
Simod Dieffuelen oc hás
Krigsmend. Om denne Krig
D iij   haffuer

haffuer **GD** selff saa sagt i
den første Mofi Boges iij Ca.
JEG vil sette Fiendskab
imellem dig (hand taler til
Hugormen/ som forførde vore
første Forældre) oc Quin-
den/ oc imellem din sæd oc
Quindens Sæd. Det er/
Dieffuelen skal altid met sin
sæd/ føre fiendskab/ imod Chri-
stum oc hans Kircke i Verden/
oc Christus oc hans Kircke skal
le stride imod Dieffuelen/ oc saa
offuerhaand/ saa at Quindens
sæd skal paa det sidste sønder-
knuse Hugormens hoffuit/ och

sa skal den Christelige Kircke
euige triumphere i Himerigs
Rige/ thi vdi denne Verden er
ingen leide at foruente.

Inod denne gruine Fiende
Dieffuelé loffue wi off at ville
stride/ naar wi døbis/ fordi vdi
Daaben forsage wi Dieffuelé
met alle sine gierninger/ oc loff-
ue Christo huldskab oc troskab
i alle vore dage/ Ja i all euig-
hed. Oc er Daaben off som it
Strids tegn/ som Christus be-
falede off at bære til en bekien-
delse/ at wi ere Sathans suor-
ne fiender/ oc ville aldrig haff-
ue nogit met hannem at giøre/

D iij   men

men vere Christo lydige / oc vnder hannem stride imod Dieffuelen. Derfor betegnis ocsaa Christi Kaarssis tegn paa deris Ansiet oc bryst som døbes / at de skulle vide sig at skulle vnder Christi banere stride imod Dieffuelen / oc bekomme Seireruinding formedelst hannem.

Denne Siendis / det er Dieffuelens grumhed bescriffuis oss / mange steder vdi den hellige Scrifft. Men paa denne tid / vil teg ickon en Sentens / aff den første S: Peders Epistel faaregiffue. **Eders**
mod

modstædere (siger hand)
omkring gaar / som en
brøllende Løue / oc søger /
huo hand kand opsluge.

Her ligger sanctus Petrus
Dieffuelen først ved en Løue /
huor met hād bemercker Dieff-
uelens grumhed / at wi icke
skulle foracte hannem som en
ringe Siende / thi hand er grum
oc sterck. Ja hand er lige som en
Løue er at acte imod it Saar
eller Lam / som ingen styrcke
haffuer imod Løuen / naar
det er fra sin Hiurde.

Dv Der

Der næst ligner hand Dieff-
uelen/ ved en Løue som brøller
oc er vred/ for hendis vnger ere
hende fra tagne. Vi vaare al-
le lige som denne Løuis vnge /
for end Christus tog oss fra
Løuen/ saa er det icke vnder at
Løuen brøler oc beuifer sig saa-
re grummelige imod Christi
Lemmer.

For det Tredie ligner hand
Dieffuelen ved en Løue / som
paa alle stieder gaar omkring/
oc søger huem hun kand opslu-
ge/ Oc det gjør hand altsamen
for det fiendskab/ som bleff imel-
lem

lem hannem oc Quindens sæd/
der vore første Forældre vaar
tilsagt / at skulle sonderknyse
Hugormens hoffuit / Det er /
som skulde nedersla Dieffuel-
sens Rige / oc til intet giøre
Dieffuelens gierninger.

I huorlåde falder da Dieff-
uelen den Chrisne Kircke
an? Huad søger hand hoff
dem at hand kand omkomme
dem som haffue foret **JESU**
Christo huldskab? Dieffue-
len falder den Chrisne Kirc-
ke an / besynderlige vdi trende
maade.

Forst

Først imod Christi Sandhed / huilcken hand vilde gierne nedertrycke.

Der næst / imod Menniskens Tro / huilcken hand gierne vilde oprycke / aff Menniskens Hierte.

Siden for det Tredie / lurere hand effter Menniskens lessnet / huorlunde hand det besmitte kand oc foruende.

Vdi huilcke aff disse maa-
de Dieffuelen saar fremgang
haffuer hand Mennisket vnder sig. Haffuer hand besmit-
tet Lessnedet / da haffuer hand
Troen ocsaa borte / saa kand
mand

mand intet gaffu haffue aff
Lærdommen. Haffuer hand
omkuldkaft Lærdommen / saa
kand mand ick haffue Troen/
oe ick heller leffue Christelige.
Saa er det Dieffuelens stør-
ste flid / at hand kand off aff-
lure / enten Christi pure Læ-
rdom/eller Troen/ eller it Chri-
steligt leffnet / effter som Læ-
rdömen oe Troen vduise. Der-
for er det off høielige fornø-
den/at wi haffue act paa Læ-
rdommen/at hand beholdis pur
oe reen / at wi ick lade Troen
slugne i vore Hierter / at wi
ick lade off forsøre hen i it w-
christeligt leffnet. Huor

Hvorlunde setter da Dieff
uelen sig imod G^ods Sti
Sandhed/ det er det rette pu
re Jesu Christi Euangelium?
Det gjør hand besynderlige
(foruden andet hemeligt suig/
som hand ellers bruger) met
fem slags Krigsfolet / som
hand hassuer vdi sin Besold
ning / som er met Epicureer /
Kettere / Dyenskæfte / Tyreke
re/oe dem som føre vnder Chri
sti Naaffn it skendeligt leffnet.
Ved Epicureer / det er ved
de Nenniske som i deris Hier
te acte ingen Religion / men
mene at der er intet Liff/ effter
Doden/

Døden / oc derfor staa de eff-
ter intet andet end vellyst. De-
ris Sprock er / Ede, lude, bi-
be, post mortem nulla voluptas.
Det er / ver lystig / æd oc drick /
effter Døden er ingen vellyst.
Bed disse Epicureer / bespot-
ter Dieffuelen Euangelij Lær-
dom / saa at der mange / for-
medelst Epicureers tale oc om-
gengelse / forsørjs fra G. Hristi
Euangelio. Saadanne E-
picureer ere meste parten aff
de veldige Cardinaler / som
ville sumis de som ene haffue
den Christne Kircke at rege-
re.

Bed

Ved Kettere/ det er ved fal-
ste Lærere / staar Dieffuelen
effter/ at foruende/ formørcke oc
forderffue Guds salige Ord /
lige som Sathan selff gjorde
vdi Paradis/ den tid hand for-
uende Guds Ord/ oc forforde
Euam/ at hun skulde æde aff
Eblet/ imod Guds befalning.
Lige saa gjør hand oc paa den
ne dag: Stundem spører hand
vildfarelse om Gud oc de gud-
dommelige Personer: Stun-
dem necter hand Christi Gud-
dom: Stundem ficter hand
imod Christi Menniskelige
natur: Stundem/ ia alle tider
fra

fra Verdens begyndelse til den
ne dag/oc paa denne dag/ staar
hand effter at beblande Louen
met Euangelio / oc Euange
lium met Louen / paa det at
mand icke ret skal forstaa Chri
sti velgierninger / oc huorledis
wi kunde bliffue aff met vor
Synd / oc bliffue retfærdige
saar Gud formedelst Christi
Retfærdighed / huilcken dem
tilregnis som tro paa hannem:
Stundem staar hand effter at
beklicke de hønuerdige Sacra
menter/ at wi enten skulde bru
ge dem foractelige/ eller oc giff
ue dem den maect som de icke
E   haffue.

haffue. Kortelige at sige / i tu
jinde maader staar hand eff
ter / at besmitte Christi pure
kielde / met Dieffuelens mög /
met Menniskens Lærdom / oc
atskillige paafund.

Bed Dyenskalcke / det er /
ved dem som ville sünis at
vere retfærdige / oc fuldkom
me Louen / legger Dieffuelen
vind paa at føre had imod
Christi Euangelium. Fordi
naar Christi Euangelium met
sit Lius / straffer alle Men
niske / oc siger dem at vere w
retfærdige / at vere GDS
Siender / oc Bredens Born /
vden

uden de omuende sig til Chri-
stum / oc acte for skarn all de-
ris egen verdighed / verdshyd
oc gierninger vdi alle maa-
de / da fortornes de saare / oc
hade Euangelij Lærdom / och
saae gierne / at Euangelium
aldrig vaare til / Der saare
forfølge de Guds Ords Tie-
nere / oc hade demnem mere
end Dieffuelen selff. Dette
maa wi see vdi Passuedom
met / thi Passuen hand er alle
oyenskalctis hoffuit paa denne
dag / oc hassuer vsigelige man-
ge Mamekesuerme / met hues
brumlen hand gierne vilde op-

E ij   sylde

fynde Menniskens vørn / at de
icke skulde høre deris rette vei-
uiferis Luid / det er Jesu Chri-
sti pure Euangelium. Her ta-
ger Passuen til hielp mange
Herrer oc Førster / oc med den
Babyloniske horis løn / forfø-
rer dem fra Christo.

Ved Tyrckere setter oc Dieff-
uelen sig imod Christi pure
Lærdom oc Sandhed / saa at
Tyrckeren med sine staar effter
at forlegge / icke aleniste Euan-
gelium / men ocsaa Christi
naffn / som Daniel Prophete /
læg tid tilforn spaat haffde. Ja
lige som Passuen setter sig vdi
Guds

Guds Tempel / vnder Christi
Tieneris naffn / som S. Pouel
tilforn haffuer spaat om han-
nem / saa vil Tyrckeren effter
Prophecien / obenbare sette sig
imod Christum / som hans
euige suorne Fiende.

Ved dennem som vnder
Christi naffn fore it skendeligt
lessnit / forhindrer Dieffuelen
Euangelij fremgang vdi Ver-
den. Fordi naar Tyrckerne see/
huorlunde mange lessue aff
dem som kaldis Christne / da
forarges de oc sige: Vaare den
Lærdom aff Gud som de be-
rømme sig aff / oc kalde Euan-
gelium /

E iij

gelium /

O gelium / da leffde de icke saa
skendelige. Saa sige ofsaa
Papisterne paa denne dag /
naar de see huad der ere at-
skulle Secter / atskillig tuist oc
mange onde seder / iblant dem
som ville hede Euangeliske:
Huad? Skulde deris Lærdom
vere ret / som saa skendige leff-
ue? Saa domme iwgudelige
Nemiske om Lærdommen /
aff deris seder oc leffnet / som
bekiende Lærdommen / oc leff-
ue dog ligeuel ret tuert imod
hannem.

Denne Sathans Konst
er icke my/thi lige saa bar hand
sig

sig at vdi det gamle Testamen-
te iblant Jøderne / der opua-
te hand mange til skendelige
oc lastelige Seder / huor aff
Hedninge fortaledede oc bespot-
tede Mosis oc Propheternis
Lærdom / huilcket Paulus brei-
der sine Jøder til de Komme-
re vdi det andet Capittel. For
eders skyld / siger hand / bespot-
tis oc vanæris Guds Ræffn
iblant Hedningene. Der saare
raadde Paulus tiernerne som
trode paa Christum / at de
skulde vere deris Herrer lydige
som icke trode paa det at Guds
Ræffn oc Lærdomen icke skulde
E iij bespot-

bespottis / aff deris Herrer.
Sud giffuet at de som hassue
Suerdet i haanden / det rette
lige betencke kunde.

IMod Menniskens Tro set
ter Sathan sig vdi mange
maade / paa det at hand hende
kand enten aldelis oprycke aff
Hiertet / eller oc bespy hende
met en falsk mening. Her til
bruger hand atskillige raad oc
Argumenter / som hand ind
saaer vdi Menniskens hierter /
aff Menniskens eget sind oc
forstand / at mand saa aff
Riød oc Blod setter sig imod
Troen. See

See huad der ere mange
Forargelser iblant oss som kal-
dis Christne / Iblant andre see-
ter er større rolighed / oc min-
dre trette om Religionen / Pa-
pister komme offuer ens met
huer andre / saa giøre ocsaa
Tyrcker oc Muskouiter. De E-
uangeliske hassue den ene træt-
te effter den anden / Huad skal
mand da der om tencke? Saa-
danne tancker giffuer Sathan
ind vdi mangis Hierter.

Kommer hand vel ocsaa
met denne Tancke: See mig
omkring vdi den vide Verden /

E v

oc

oc ligne dem som ickē tro / met
de andre som kiende vor H E X
X E Jesum / oc plat intet acte
hans Værdom / Da finder du
at de Chrisme ere en liden hob
foractis oc fortryctis aff de
andre / som ere mange / viise/
rige oc veldige / som gaa igen/
nem met alt det sla paa. Det
er ickē tuil at Dieffuelen io
rycker mange met denne tan/
cke fra Troen / oc fører dem
hen igen / enten vdi Papisters
eller vdi Tyrckers meninger
om Religionen . Denne tan/
cke hæffde nær stot Dauid om/
saa at hand hæffde nær om/
faldit /

faldit / huor om hand beklage
gede sig haardelige i den tre
diu oc siuende Psalme / huor
hand ocsaa lærer raad imod
saadan Gristelse.

Menniskens leffnet oc Christi
ne Seder / staar Dieffuel
len effter at omkaste vdi at
skillige maader / Hand bær dig
vel saare de mange onde Ex
empel iblant alle statter/baa
de de visis oc wiuis / lærdis
oc wlærdis / Kongers / Edel
folckis / Borgeris / Bonders oc
andris. Ja vel deris som skulde
vere it Lius for andre / huile
te

ke der lære andre / som Paulus siger / oc icke lære sig self. Hand giffuer dig vel denne tancke ind / vil GVD fordomme dem alle som saa lessue / da beholder hand vel self Himmerige. Saa sodis oc formeris ondskab vdi Verden aff onde Exempel.

Sathan veed oesaa vel / huad Synd huer er mest tilbøielig / den tilbøielighed kand hand hemelige formere / oc optende Menniskens onde inclinats oc tilbøielighed io mere oc mere / indtil hand fremmer sin vilie / saa fremt som hand icke faar modstand. Giff

Giffuer oc saa Sathan at
skillige Aarsager til Synd/saa
at mange toberaadde forforis
til det at bedriffue / som de al
drig for tenckte. Dauid tenckte
aldrig paa at ville omkomme
sin tro Dienere Briam / oc be
ligge hans Høstru / for end
Sathan gaff hañem den Aar
sage/ oc visselige vaar det aff
Sathans indskydelse/at Ber
sabea vilde paa denne tid/ vdi
Kongens Aasiun to sig / oc
bare sit Legeme / aff huilcken
Aarsage Dauid falt vdi mord
oc hoer. Joseph vdi Egypten
gaffs vel saa stor Aarsage til
at

at synde met sin Herris Ho-
ftru/ men hand lod sig ick for-
fore met den Aarsage/ men for-
actede den. Saa skeer det vel
vdi mange tusinde maader /
at Sathan forarsager Men-
nisten / til at falde i Synd /
de som icke haffue lært den rette
stride konst imod Dieffuelen.
Sathan giffuer vel oc saa
vndertiden denne tancke ind/
at endog du synder / da kant
du vel holde det hemelige / at
ingen faar det at vide/ oc kant
der met vndgaa verdslig straff
Ja kant oc met tiden afflegge
den Synd/ met gode giernin-
ger/

ger / saa at det du synder i en
maade / kant du oprette met en
anden / Du kant tage hundred
daler fra en staekarl / oc giffue
en Staadere en blaffert.

Der sigis om en Mand /
som ieg ick vil neffne / at naar
hand skattede en Bonde met
wret it par Dren aff / da sag
de hand : En Pater noster tien
Gud / oc mig tien it par Dren.
En anden sagde til en Encke /
som had hassde tuingt en halff
Gaard fra met wret / oc hun
sagde hamnem at skulle det
vndgielde paa Domme dag /
Ja sagde hand / truer du mig
met

met den yderste Dømme dag /
haffuer ieg saa lang dag / da
saa mig den anden part met
paa regenskab. Fordi der sam-
me Encke saa vel / at det vilde
icke andet vere / end at hun skul-
de slippe gaarden / sagde hun
vdi sin forge : Ja i skulle suare
mig paa den yderste dømme dag.

DEN Anden Strid
Som en Christen haff-
uer / det er imod Verden / som
oefsa bruger sine atskillige Si-
nanger oc raad / til at forføre
Mennisten met. Verden som
er forfengelig oc vanartig / set-
ter de

ter de Gudfructige fore Ver-
dens praal/are/glæde/rigdom
velde oc vellyst/at du dem skalt
i huorlunde du dem kant be-
komme/søge aff yderste maect
oc formue/ oc huad dig der vdi
forhindre kand skalt du intet
acte / men ickon søge met ret
oc svret/ saa megit du kant be-
komme aff denne verdslige Lye-
tes velgierninger oc gaffu. Her
hielper Sathan met dette ar-
gument : Rigdom/ are oc vel-
lyst er Guds gaffue/ hui maa
mand da ick staa der effter?
Mange som wi tro at vere sa-
lige / haffue offuerflødige ve-
ret

§

ret

ret begaffuede met Lyckens off
uerflodighed.

Men Paulus giør skilsmis-
se imellem at vere rig / oc at sø-
ge effter rigdom. Naar rigdom
kommer aff Guds velsignelse
oc hans forsiun / uden din Næ-
stis skade oc wræt / da brug
hannem ret / Gud til ære / oc
din Næste til gode / lad han-
nem icke bliffue Dieffuelens
snare / huor met hand kand
dig omkomme. Saa spiller
denne forgengelige oc wfrom-
me Verden for oss / oc vil locke
oss / saa lenge at hun forfører
oss / fra it Christeligt lessnet.

Den

En Tredie Feide oc
Strid / som en Christen
haffuer / det er met den hiem
fodde oc hufuaande Tiran /
som er den forderffuelige Na
ture oc Arffueshud / som vi
haffue aff Adam. Denne Na
ture oc Synd er aldrig stille /
altid søger hun Herredome vdi
Nemnistet / der til hielpis hun
aff Dieffuelens indkyndelse /
som indgiffuer onde Tancker
vdi Nemnistens hierte / Disse
tancker / naar de bliffue nogen
stund vdi Hiertet / da optendis
onde affecter. Naar disse onde
Sij affecter

affected bliffue nogen tid / da
føre de Memiskens vilie / til
at samttycke det som ilde tene-
fis / oc verre begeris / Saa sal
der mand effter Syndens be-
gering / vdi en Synd effter en
anden / indtil mand er gantke
nederfjuncken vnder Synden /
huilcket som Dauid beklager /
der hand siger / vdi den attē oc
tiuende Psal. Mine Syn-
der gaa offuer mit hoff-
uit / oc trycke mig / som
en stor Byrde. Dette kal-
der S: Pouel til de Romere /
i det vi. Cap: Syndsens rige
til

til Doden / Fordt huo der leff-
uer effter denne Tirans raad/
hand skal dø / siger Paulus/
til de Romere/ i det viij. Cap.

Saa see wi mine fromme
Christne/ huad wi haffue for
Fiender / som ickere at for-
smaa oc foracte / de seide imod
oss / ickere om Guld eller Perle
franke/men om det euige Rige
Huo som her lader sig offuer-
uinde / hand bliffuer vnder
Dieffuelen / vden hand oprei-
sis inden hand hen doer aff
denne Verden / Men huo der
vinder oc bliffuer bestandig i
denne Strid/ hand faar Ret-

F iij   færdig

færdigheds Krone / som Pau-
lus siger oss at vere beredt /
aff den retfærdige Domme-
re Jesu Christo.

Om den anden Lærdom.

Wz haffue nu hørt huad
Strid wi haffue / Nu
lærer Paulus oss / huor
lunde wi kunde bliffue bestan-
dige / vdi denne vanskelige
Krig / De siger Troen oc en
god Samuittighed / at vere
de rette Baaben / ved huilcke
mand bekomer Seieruinding.
Holt Troen / siger hand /

oc en

oc en god Samuittighed

Saa staar Seieruinding vdi
disse tuende ting/ som er/ Troen

oc en god Samuittighed/ huil
cke der ick kunde se illis at/ wo/
den de baade omkomme. Huor

Troen er / der er Samuittig/
heden god/ huor en god Sam/
uittighed er / der er Troen /

endog en god Samuittighed
kommer oc spdis aff Troen.

Saa vil ieg først tale om
Troen/ oc der næst/ om en god

Samuittighed/ giffuendis til/
kiende/ huorledis de skulle bru/
gis imod vore Nandelige Sien/
der.

F i i i j

O m

Om Troen.

DER er ingen ting det
Nemiske som saligt vil
bliffue / saa myttelig at
vide oc haffue / som en ret / fast
oc liffactig Tro paa **J**esum
Christum / Thi foruden den er
ingen Salighed at foruente /
men euig wselhed oc pine. Der
for bør oss at vide / huorlunde
en ret / fast oc liffactig Tro
vndfangis oc sødis vdi Men-
niskens herte / huorlunde hun
voxer / huorlunde hun giffuer
fruct aff sig / huorlunde hun
strider / prøffuis oc saar Seier
uinding /

uinding offuer Dieffuelen /
Verden oc Synden. Endog at
denne Lærdom om Troen / tit
oc offte faaregiffuis vdi vore
Kircker oc skoler / saa at mand
burde at vere her om nocksom
oplært / da vil ieg alligeuel paa
denne tid tale om samme Tro /
det alder enfoldigste mig muel-
lig er / saa at ingen skal vere
(met Guds hielp) som vil giffue
act paa det ieg sige vil / som skal
en forstaa en ret / fast / Christe-
lig Troes natur oc art / oc skal
kude skille en leffuendis Tro fra
den hvecklerste Tro / som mange
daarlige berømme sig aff / icke

Fr   ander

anderledis / end vobefindige/
Menneske mene sig at vere sinne-
kede met guld oc vere store Her-
rer/naar mand henger koffuer
kæder paa deris Hals/oc setter
haln kroner paa deris hoffuit.

Men for end Troen vnd
fangis oc fadis i noget Men-
niske/haffuer hand fire ting at
acte/ som fire trapper/ at huil-
ke mand skal opstige til Troen.

Den Første er / Syndens
bekiendelse.

Den Anden er/Guds vre-
dis fornemmelse.

Den Tredie er/ Anger for
Synden.

Den

Den fierde er / Christi kund-
skab.

DEN Første Trappe
er / Syndens bekiendel-
se / huilcken mand bekommer
aff Guds Lov / Fordi Guds
Lov er en Regel / huilcken som
maaler oss aff / huad ret oc
huad tvret er / huad Gud vil
haffue giort aff oss / oc huad
hand vil haffue lat. Saa at alt
det som er vdi oss / eller skeer aff
oss / som ick kommer ossuer ens
met denne regel som er Louen /
det er Synd / huilcken som gru-
elige fortørner Gud. Der
saare

faare skal huert Menniske proff,
ue sit leffnet oc sine gierninger/
effter Louens regel / oc der aff
beslutte om sine gierninger / om
de ere Synd eller ey.

De paa det at ingen skal
vrangelige bruge dene regel / da
er der tuende stycker at mercke.

Det Første er / Huad som
heldst / der er enten imod Guds
kierlighed / eller imod Mennis
kens kierlighed / det forbiudis
vdi Louen / endog det iche er vd
tryct met klare ord. Fordi den
gantste Low indeholdis vdi
dise tuende Hoffuitsstycker: Du
skalt elske **HERREN** din Gud
aff

aff din gantske Siæl / aff din
gantske forstand / oc aff din
gantske mact/oc Du skalt elske
din Næste / lige som dig selff .

Det andet er / at Louen er
Aandelig / som vdkressuer en
pur / fuldkomen / euig oc Aan-
delig lydactighed / huor aff er
at forstaa / at intet Menniske
kand fuldkomme Louen / Fordi
Menniskens vilkor ere tuert
imod Louen / som den hellige
Paulus siger . **L**ouen er
Aandelig / men ieg er dø-
delig / saalt vnder Syn-
den . Her vdaß er at forstaa /
at

at huert Nennisse er skyldigt
imod alle Guds Bud / oc icke
kand begynde nogen lydighed
effter Louens vilie / for end
mand bliffuer igenfødt / ved
Troen/aff den helligAand.

DEN Anden Trappe
der Guds Vredis for-
nemmelse/eller følelse vdi Men-
niskens Hierte for Synden.
Thi naar mand seer sin Synd
da skal mād ocsaa see til Guds
Brede/oc til sin fortiente straff
oc Fordømmelse.

Denne Guds vredis for-
nemmelse oc følelse vdi hiertet/
at

at mand føler sin Synds slem
hed oc værstyggelighed / oc sin
retfærdige straff / kommer aff
disse efftersølgendis tings be-
tenckelse.

Den Første ting / huor aff wi
kunde kiende Guds vrede /
oc vor fortiente forbandelse / er
den Lotw som Gud sette Adam
for i Paradis / som saa lyder:
Naar du ader aff det
Træ / da skalt du dø. Her
truer Gud den gantske Adam /
det er / ick allerenisic Adams
Person / men ocsaa Adams
natur / som wi alle haffue / der
ere

ere fødte aff Adam / Der faa-
re gaar den samme fordommel-
se som Adam salt vdi / oc saa
offuer oss / som ere fødte aff A-
dam. Det lærer oss Dauid /
i den halffrediesinds tiuende
oc første Psalme / oc Paulus
til Romerne / i det siette Cap.

Den anden ting / huor aff wi
kunde kiende Guds Brede
oc vor fortiente straff / er den
Sentens som **GD** hassuer
sat hoss sin Lov / som er denne.
Forbandet vere huert
Menniske / som icke gjør
alt

alt det som er screffuit
vdi Louen / oc fuldkom-
mer det. Denne Forban-
delse kommer aff Guds ret-
færdige Brede / oc henger off-
uer Syndens store værstygge-
lighed / oc fører hen til euig pi-
ne oc straff / alle dem som ic-
ke bliffue befriede der fra / for
Jesu Christi Døds oc pinis
verdshyld.

Den tredie ting / huor aff wi
kunde kiende Guds Brede
oc vor retfærdige Fordømmel-
se / er Guds Handscrift vdi
G vore

vore Hierter / som er vor egen
Samuittighed / som bær vid-
ne om de to Sententzer som ere
off offuer gangne / den ene vdi
Paradis / den anden vdi No-
si Low.

Der faare / saa tit oc offte
som wi føle banghed vdi vor
Samuittighed for Synden /
da skulle wi tencke / at det er
Guds straff oc atuarsel / om
den euige Død oc Fordømmel-
se for Syndens skyld / vden wi
bliffue hiolpne der fra / ved
I. H. Xistum .

Den fierde ting / huor aff wi
kunde

kunde kiende Guds Brede oc
vor fortiente straff / er Guds
vredis tegn / som haffue sig vdi
tuende maade.

Somme tegn straffe / oc
met straffen giffue de Guds
vrede tilkiende / som er Pestil
lense / Dyr tid / Hunger / Krig
oc andre atskillige plager / som
Gud enten straffer hele Land
oc Riger met / eller nogle vdi
Land oc Rige / dog de andre
til atuarsel / om deris tilkom
mendis straff som sparis / vden
de rette oc bedre sig.

Somme tegn ere true tegn /
naar Gud icke strax straffer /
Sij men

men lader ſke tegn / ſom betegne
den tilkommende ſtraff at vere
forhaanden. Om ſaadane true
Tegn / haſſue wi mange Hiſto-
rier / baade i verdſlige Bøger /
oc i den hellige Scrifft. Huad
Tegn der gick for Jeruſalems
forſtyring / ſcriffuer Egeſippus
oc mange andre. Huad vrede
Tegn der ſkal gaa for den yder-
ſte dag / ſiger Chriſtus hoſſ
Mattheum / i det fierde oc tiu-
ende Ca : De legger hand den
paamindelse der hoſſ. Seer
til at ingen bedrager eder
Huad ſom icke vaanlige oc al-
minde

mindelige pleier at ske (endog
at det tit oc offte kand haffue
sine naturlige sager / saa som
Cometer / store vandløb / grue-
lig storm / oc andet saadant)
det betyer alt noget.

Her haffuer mand seet blod /
røt Vand i fior oc i dette Aar /
her vdi Danmark / huor om
mand hører atskillige menin-
ger / Somme sige at det skal ve-
re naturligt some anderledis.

Ja vere sig naturligt eller ey /
vdi store vand eller smaa / vdi
beck eller A / vden tuil er det aff
Guds viise raad oc tilladelse /
som vil atuare oss om større

G iij   straff /

straff / vden wi snarlige bedre
off. Fordi naar Gud lader saa
danne vrede Tegn ske / da vil
hand at wi skulle tencke tuende
ting. Den første er vor Synd/
oc vor fortiente straff for Syn-
den. Den anden er hans Ket-
færdighed/oc hans Barmhjer-
tighed. Ketsfærdighed/at hand
vil straffe off / om wi icke bedre
off. Barmhærtighed / om wi
met aluerlighed onnuende off
til Gud / vdi en sand oc lang-
uarendis penitens. Gud hand
truede Niniuiterne ved Jonam
Prophete/at deris Stad skul-
de omkomme inden fyrrettiue
dage/

dage/ effter at Jonas begynte
at vdraabe denne Guds at-
uarsel/ Men huad skedde der?
Der de aluerlige bekiende de-
ris Syndoc fortiente straff/ oc
der hoff gjorde penitenge / da
omucnde **GD** sin vrede/ oc
retfærdige heffn til Naade oc
Barmhiertighed.

Saa gjorde vel oc saa
Gud mod oss paa denne tid /
om wi ellers vilde effterfølge
Niniuiterne / vdi en sand oc
aluerlig Penitenge / oc vilde
afflegge vore mange blodige
Synder / som ville straffis met
Blod / vden wi rette oss.

G i i i j   Den

En tredie Trappe /
Som gaar for en ret Tro
er anger for Synden / at wi
saae gierne at wi aldrig haaffde
syndet / Ja at wi saa had oc
vederstyggelighed til Synden.

Dette had oc vederstygge-
lighed til Synden / kand her
aff komme.

Først at du betencker / at
det er Dieffuelens største lyst /
at hand seer Mennisket som er
skabt effter Guds billede / at
ville heller følge sig effter end
Gud / oc ville heller bære Dieff-
uelens tegn end Guds.

Der

Nils Peter Sen

Der næst / at du tencker som
tilforn sagt er / huor storlige
Synden fortorner Gud oc
vdriffuer den hellig Mand aff
hiertet / Ja gjør Dieffuelens
bolig aff Guds bolig.

For det tredie / at du tencker
huad for skade du selff hassuer
aff Synden / oc huad skade du
gør andre / met dit onde Ex-
empel.

For det Fierde / at du ret
betencker Syndens slemhed
oc vederstyggelighed / som iager
Guds hellige Engle fra dig.
Disse fire ting / maatte vel røre
vore hierter til anger for Syn-
den.   G v   Den

En Fierde Trappe,
som gaar for en ret Tro
er Christi kundskab / saa at du
kiender hanem ret. Dette kund-
skab er at bekomme aff Euan-
gelij predicken / som lærer oss
huor saare Christus er kom-
men til Verden / huor hand er /
oc huor lunde hand er besindet
mod fattige Syndere / som kom-
me til hannem

Hand er vdsent til Verden /
at hielpo fattige Syndere aff
met deris Synd. Saa siger
Johannes: See Guds
Lam / som bort tager
Verdens

Verdens Synder. oc hād
siger self: Jeg er kommen
at kalde Syndere til om-
uendelse.

Hand er en sand Gud/saa
at hand kand vdrette alt det
hand vil / oc vil alt det hand
haffuer loffuit. Hand er it
sant Menniste / som haffuer
anammeth vor natur paa sig/
paa det at hand vil giøre vor
natur delactig vdi Guddom-
melig ære oc herlighed. Hand
er en Person Gud oc Mand/
at du skalt vide / at hans gier-
ninger ere nocksom / til at hielpe
dig.

dig. Hand haffuer taalt Død
oc pine for dine Synder. Hand
haffuer suldkommet Louen for
dig / dig til Retsfærdighed /
Hand haffuer offret sig self
for dig / oc giort Bøn for dig.

Hand er saa besindet mod
dig / at hand vil hielpe dig / i
huor stor en Syndere du est /
om du vilt ickon kōme til han
nem oc tro paa hannem. Hand
figer: Kommer hid / alle
som ere besuerede / Jeg
vil tage eders Byrde fra
eder. Dette sit. Hierte haffuer
hand

hand ladet see i mange Men-
niste / vdi Magdalena / vdi
Koffueren paa Kaarssit / oc
mange andre. Ja lige som
hand er kommen vdi Verden
for alle Mennistis skyld / saa
vil hand i Sædhed / alle Men-
nistis salighed / dog ved Troen
til sig. Huo / siger hand /
som seer Sønnen. Det er /
huo som bekiender Sønnen for
Verdens Frelsere / Oc troer
paa hannem / hand skal
haffue det Euinge Liff /
oc ieg skal opuecke han-
nem /

nem/paa den sidste dag.

Saa haffue wi nu hort
huad der gaar for Troen / for
end hun kand vndfangis oc
fodis vdi vore Hierter / Naar
du vdi dit hierte haffuer gaaet
disse fire Trapper op / aff huile
te tre første / du forstaar huad
fordømmelse dig saare staar /
om du ick bliffuer hiolpen aff
met Synden : Men aff den
fierde forstaar du at den hielp
er at bekomme aff Jesu Chri-
sto / saa at den som troer paa
hannem / skal saa Syndens
forladelse / oc det euige Liff.

Aff

Alff disse tancker optendis
ved den helligland / en stor
brendende begering til at bliff
ue delactig vdi Christi verd
skuld (dette er Troens vndfarg
gelse) oc vdi det samme forla
der Nennisket sig aldelis paa
Christi foriættelse / effter som
hand hassuer loffuit alle dem
som komme til hannem (Dette
er Troens fødseel vdi Hiertet)
Saa er nu en ret / fast / liffæ
tig oc Christelig Tro / en hier
telig begering til Guds Barm
hiertighed vdi Christo / oc en
viss forladelse paa Jesum Chri
stum / at hand vil aff Naade
forla

forlade Synden / oc salig giør
re den som troer paa sig / for
uden all Menniskelig fortieni
ste / vdi nogen maade.

Den som saa troer / hand
haffuer Syndernis forladelse/
formedelt Christi pinis skyld/
hand er retfærdig giort / met
Jesu Christi Retfærdighed /
som hannem er tilregnet / hand
er Guds barn / hand er forligt
met Gud / hand er it nyt Men
niske / hand haffuer tilgang til
Gud / hand staaer vdi Guds
Naade oc yndest.

Alar denne Tro er saa vnd
fangen oc født vdi Men
niskens

niskens hierte / effterdi at hun
er megit spæ oc liden vdi begyn
delsen / skal hun vore daglige /
oc formeris all vor liffs tid / aff
Guds paakaldelse oc hiertens
Bøn / aff Guds fryet / aff
de hønuerdige Sacramenters
brug. Ja den som troer / hand
skal bede met Dauid oc sige:
D HERRE stadfest din
gierning vdi mig / som du
begynt haffuer / giff mig
din helligland / regere
mig vdi din Sandhed.
Vdi saadan Bøn fornemmer
H du

du suar aff Gud / formedelst
stor glæde oc husualelse / vdi dit
hierte / huilke glæde oc husualelse
er den hellig Nads vidnesbyrd /
at du est Guds barn / oc hassuer
allerede begynt det euige Liff.

Saadan en lessuendis oc
Christelig Tro / hun er icke v
fructfommelig / men hun lader
sine deylige Fructer see / som
staar besynderlige her vdi / at
Mand her effter vil vere Gud
tacknemmelig / oc sticke sig eff
ter hans vilie / aff sin yderste
mact oc formue / oc at mand
vil icke her effter met vilie oc
vidskab forgribe sig imod Gud
men

men ham
unge oc g
or prise /
giorde / hu
dis / som g
met Tro o

Denne
besynder
Den h
stahed / at du
oc haat / sig
hoffue / oc
giore vdi
er din tier
du altid
te / ham

men hannem met sind/ hierte/
tunge oc gantske lessnet / tacke
oc prise / lige som Abraham
giorde/ hues Børn de alle kal/
dis/ som gaa i hans fodspaar/
met Tro oc Lydactighed.

Denne Troens Fruct staar
besynderlige vdi fire ting.

Den Første er Gudsfryc/
tighed/at du tencker dig at gaa
oc staa/ ligge oc side / vaage oc
soffue / æde oc dricke / tale oc
giøre vdi Guds Nafuum / som
er din kiere Fader / til huilcken
du altid skalt opløffte dit Hier/
te/ hannem frycte/ hannem be-

H ij de/

de / hannem dyreke / hannem
ære / baade vdi enrom oc met
andre .

Den anden er wstyldighed /
at du holder dig saa / at ingen
kand kaste dig nogen last saare
met Sandhed / at du est hoff
uist baade hoff dig ene oc iblát
andre / at du fører it ret leffnet .

In Summa / at du daglige
staar effter / at kunde døde den
gamle Adam vdi dig / oc op
uecke det ny Menniske / saa at
G V D S billede kand kiende
paa dig .

Den Tredie er kierlighed
imod sin Næste / som besynder
lige

lige lader sig see vdi Barm-
hertighed mod arme fattige
Menniske. Meent du / siger
Augustinus / den at vere en
Christen / aff hues brød den
hungrige aldrig mættis? Met
hues dricke den fattigis trøst
aldrig slyctis? Hues bord in-
gen fattig kiender? Vnder hues
tag ingen fattig fremmet hui-
ler? Met hues klæder ingen
nøgen skiulis? Met hues hielp
ingen Fattig vederuegis?
Bort det at den skulde kaldis
en Christen oc Guds barn /
som saadan er.

Den fierde er slittighed vdi/
Hij Em

Embede oc kald effter Pauli
raad / Huer siger hand/ Vere
flittig vdi sin bestilling. Her
tørst du icke acte/ huor ringe
eller stort dit kald er. Men act
ickon disse try ting/ som er/ at
dit kald er aff Gud/ at du est
ret der til kommen/ at du der
vdi est flittig / paakaldendis
Gud/ at hand vnder dig Vel
signesse vdi dit kald.

Denne Tro præffuis met
Kaarsst / Ja lige som Guld
præffuis vdi Ild/ om det er
purt oc klart / saa præffuis
Troen vnder Kaarsst/ om hun
er ret/ fast oc liffactig.

Denne

Denne
than
oc bekøme
ding offu
Ja sig
ere mig al
firide im
Dieffuel
uinde Ver
huo kund
Enden/ k
de/ Men
til dig sek
ringe/ at
ge oc gr
seer du ti
er Seic
høme.

Denne Tro strider imod Sa-
than / Verden oc Synden/
oc bekömer glædelig Seieruin-
ding offuer alle sine Fiender.

Ja siger du : mine Fiender
ere mig alt forstercke / huo kand
stride imod den lede grumme
Dieffuel ? Huo kand offuer-
uinde Verdens suigactighed ?
Huo kand saa vnderdempe
Synden / som hand gierne vil-
de ? Min fröme ven / Seer du
til dig selff / da est du megit for-
ringe / at stride imod disse veldi-
ge oc grumme Kemper / Men
seer du til Jesum Christum / da
er Seieruinding lættelig at be-
köme.   H iij   Huor

Hvorlunde kand min arme
lille Tro bekomme Seieruin-
ding? Troen bekommer Seier-
uinding/ for tre sager skyld.

Den første er/ fordi Troen
haffuer den met sig / som haff-
uer offueruundet Sathan /
Verden / oc Synden / som er
Jesus Christus / hand siger
selff: Verer frimodige /
Jeg haffuer offueruun-
det Verden.

Den Anden sag er/ Fordi
Troen hun tager sine Vaaben
oc verie der hun strider met/
icke aff verdslige/ men aff sin

HEX

HEXris Jesu Christi Kyst-
kammer / som ere sterckere oc
fastere end alle Verdens Vaa-
ber oc verie.

Den tredie sag er / at naar
mand trengis haardelige aff
sine Siender / da giffuer Troen
sig ind vnder Christi skiold /
met en hiertelig paakaldelse.
Ja lige som Teucer den Breste
Krigsmand / hand vaar alt
forringe til at stride imod Hec-
torem / derfor tog hand sin
Broders Niacis bue oc pile /
oc skød til Hectorem met oc de
andre Troianer / Men naar
at Sienderne trengde hannem /

H v gaff

gaff hand sig ind vnder sin
broders Diadis skiold / lige som
it Barn vnder sin Moders
kaabe. Saa ere wi oc saa for
ringe til at staa vore Fiender
imod / oc vore egne verie ere alt
forsuage der til / dersfor tage
wi vor Broders verie oc sette
imod Fienderne / Men naar
de trenge oss / da giffue wi oss
vnder vor Broders Jesu Chri
sti skiold / lige som Børn vnder
deris Moders kaabe. Saa
saa icke wi arme ringe Men
nisse Seieruinding / aff vor
egen styrcke eller mact / men aff
Jesu Christi vor Broders
oc

de Salige
sterning
Naar
trin hun
der / som
oc Spid
Noen
len / me
verie / som
hertelig B
Net
Eren om
tere / Di
Madede
at all
end en

oc Saliggioreris krafft oc be-
skytning.

Naar Troen er saa berystet/
trin hun frem imod sine Siend-
der/ som er Dieffuelen/ Verden
oc Synden som boer vdi oss.

Troen setter imod Dieffue-
len/ met tuende besynderlige
verie/ som er Guds Ord oc en
hiertelig Bøn til Gud.

Met Guds Ord støder
Troen om alle Epicureer/ Ket-
tere/ Dienstkæcke/ Tnykere oc
Misdedere. Thi den veed
at all Verden skal forgaa/ for
end en Bogstaf skal forgaa
aff

aff Guds Ord. Fordi Gud
er den euige Sandhed / som
aldrig kand liue / derfor traad
ser Troen imod alle Epicureer
som forsmaa Ordit / imod alle
Kettere / som det foruende vil
le / imod alle Dyenskalcke / som
det hade / imod alle Tyrckere /
som det met Blod fordempe
ville / imod alle Misdedere som
met deris skedige lessnet Guds
Ord forhindre ville. Ja aff
dette Guds Ord veed Troen /
at Hellsuedis porte / det er
Dieffuelen met alle sine raad /
mact og finanger / kunde intet
imod dem som haffue Troen til
Jesum Christum. Der

Der næst strider Troen
imod Dieffuelen met en inder-
lig Bøn til Gud / i vor Hex-
ris Jesu Christi Naffin / oc her
met forsærder hun Dieffuelen
oc kommer hannem paa sluct.
Mand scriffuer / at naar en
Hane slaer sine vinge oc ga-
ler / da forsærdis oc forstreckis
en Loue som det hører / i huor
grum hun er / saa gaar det oc
her / Naar en Christen slaer
sine vinger / det er / Naar hand
henger paa Guds Barmhjer-
tighed / oc paa Troen til Jesum
Christum / da forsærder hand
Dieffuelen / met sin lyd / det er /
met sin bøn til Gud. Kor.

Kortelige at sige/ huad hel-
ler Dieffuelen lurker effter Lær-
dommen at forkrencke / eller
effter Troen at forsalske / eller
effter leffnedet at besmitte/ da
setter Troen imod Dieffuelen/
Guds Ord / oc en inderlig
Bøn.

IMod Verden setter Troen
Guds Foriættelser om euig
glæde / om euig ære / om euig
rigdom/ om euig vellyst/ oc der
met foracter Verden / met all
sin forfengelighed / Oc naar
hun trengis hart aff Verden/
da giffuer hun sig aldelis vn-
der

der Christi skiold / met Bøn
oe Taalmodighed.

Imod Syndsens onde tanc-
ker setter Troen idelig læs-
ning oe betenckelse aff den hel-
lige Scrift. Imod Synd-
sens onde begeringer setter
Troen Aandens begering/saa
at hun ick samtycker oe gior
Syndsens vilie / paa det at
hun ick omkaster den gode
Samuittighed/som Troen
altid vil haffue
met sig.

✻

Om

Om Samuittigheden.

DEn anden part aff
den Regel/ som de skulle
sticke sig effter / der ville stride
en god strid/ oc beköme Seier/
uinding offuer deris Fiender/
er en god Samuittighed/ som
er næst Troen den ypperste
ting/ som noget Mēiske kand
haffue/ vdi denne Verden.

Rigdom er lystig/ vüisdom
er myttig/ deilighed er yndelig/
Mact oc velde er priselig / stor
Ret oc affomme er herlig/
Sundhed oc karshed er elste/
lig/ Ere oc nassnkundighed er
lofflig.

lofflig. Men alle disse i tusin-
de maader offuergaar Jobs
oe Lazari gode Samuittighed
endog deris lycke vdi Verden/
vaar ynckelig. Tencck derfor
ihuo du est/ at du vdueller dig
det som best er.

Men paa det at wi ret
kunde dome om Samuittig-
heden / som er Guds vidnes-
byrd vdi Menniskens hierte /
indtryet aff Gud / til en at-
uarsel om huad dem skal off-
uerkomme vdi fremtiden / som
enten lessue vel eller ilde. Vil
ieg saaregissue oe forklare fem
stycker/om Samuittigheden.

I Forst/

Først/ huad mand kalder
Samuittighed.

Der næst / huorledis hun
forandris.

Sor det Tredie / huorledis
mand kand bekomme en god
Samuittighed / som den ick
haffuer.

Sor det Fierde / huor mand
kand beholde en god Sam-
uittighed.

Sor det femte oc sidste / huad
gaffn mand haffuer aff en god
Samuittighed / oc huad ska-
de mand haffuer aff en ond
Samuittighed.

Samuit

I.

S Annuttighed er en vnderlig
 Guds gierning / vdi huilke
 ten fire ting k me tilfammen/
 Det Første er en Regel / om
 hvad mand giore skal. Det
 andet er den gierning som gi r
 ris. Det tredie er beslutning
 vdi Memiskens forstand / om
 gierningen. Det Fierde er / at
 mand føler Guds Dom vdi
 hiertet / om det som giort er.

Joseph vdi Egipen viste
 denne Regel: Du skal icke be-
 driffue hoer: den vlyfke Quin-
 de raadde hannem til / at giore
 imod Regelen / huilckit hand

I ij

dog

dog ick giøre vilde : Aff denne
Regel / oc denne gierning be-
sluttede Joseph i sin forstand/
at hand haffde giort ret effter
Regelen : Aff denne Regel /
aff denne Josephs gierning / oc
aff denne beslutning om sam-
me gierning / følger det fierde
effter vdi Josephs herte / saa
at hand folde Guds dom om
sin gierning / som er / at hun er
Gud behagelig. Denne sø-
lelse vdi hertet vaar en glæde /
at hand ick forgreb sig imod
Gud oc sin Næste / men holt
sig kyskelige / effter Guds be-
falning .

David

David viste denne samme
Regel: Du skalt icke bedriffue
hoer / Hand seer Bersabeam/
oc bedriffuer hoer met hende
imod Regelen/ Aff denne Re-
gel oc aff denne gierning be-
sluttede Dauld i sin forstand/
at hand icke haffde giort ret /
Efter denne beslutning oc met
denne beslutning/ følger Guds
dom vdi hans hierte om hans
horeri / huor aff hans Hierte
bliffuer bange / oc søel Guds
retfærdige Dom/ oc frycter for
den straff / om huilcken Gud
paaminder hānem/ met hans
Hiertens forge.

I iij

Saa

Saa for andris Menniskens
 Samuittighed/ effter gier-
 ningens vilkor / saa at hun er
 enten ond eller god.

En god Samuittighed er/
 naar mand finder gaat/ det er
 glæde/ vdi hiertet/ aff den dom
 som besluttet er om giernin-
 gen/ som er giort effter Rege-
 len/ det er effter Guds vilie oc
 befalning.

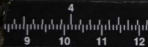
En ond Samuittighed er/
 naar mand finder ont/ det er/
 forge vdi hiertet/ aff den Dom
 som besluttet er om gierningen
 som er giort imod Regelen/ det
 er

er imod Guds vilie oc befa-
ning.

III.

Fre icke alle Menniske Syn-
dere / oc Samuittigheden
følger gierningen: Det er vist.
Da fand der io ingen haffue
en god Samuittighed / fordi
at alle haffue giort imod Re-
gelen / som er Guds Lov. Her
skal mand saa suare til: Men-
niskens Samuittighed haff-
uer tuende Regle at holde sig
effter / Den ene er Louen / Den
anden er Euangelium.

Der Dauid haffde bedreff-
uit hoer oc mord / straffedis
Ziiij hand

hand aff Louen oc haffde en
ond Samuittighed / huilket
som haffde veret hannem Lar,
sage til Mistrøst oc Fordømel-
se / haffde hand icke hørt Euan-
gelium. Der hand nu vaar
bange / for sin Synd / oc Na-
than predickedede hannem Eu-
angelium faare / om Synder-
nis forladelse for Christi skyld /
bleff Troen paa ny vndfangen
oc fødte vdi hans Hierte / ved
huilken Tro hand bleff quit
aff sin Synd / bleff retfærdig
oc forligt med Gud / huor aff
hand bekom en god Samuit-
tighed. Ja saa bekømer Men-
nisket

nisket en god Samuittighed/
naar hand troer Syndernis
forladelse for Christi skyld/
som er den rette affløsning aff
Synden.

Til denne gode Samuit-
tigheds bestyrckelse oc befest-
ning / hører Naderens Sa-
cramentis brug hen / disligest
oesaa den Absolutz oc affløs-
ning / som mäd hører aff Pre-
sten / aff Predickestolen oc vdi
hemeligt Scrifftemaal. Men
den som gaar lenge om met
Synden / oc icke vil omuende
sig snart / hans Samuittig-
hed bliffuer föleløss / ia lige som

30

hun

hun vaare død / huilet som
er en gruelig straff aff Gud/
met huilet mange tusende
Menneske plagis paa denne
dag. Derfor er det tid / at vi
icke lade vor Samuittighed
bliffue soletoss / eller soffuen-
dis / Fordi vaagner hun icke
for / da vil hun vaagne naar
mand skal aff denne Verden/
som er da met mange forside.

IIII.

Hvorlunde kand mand be-
holde en god Samuittig-
hed ? Først / om du beholder
Troen om Syndernis forla-
delse.

delse. Der næst / om du hen
setter aff dit Hierte it ont for
sæt / Fordi en god Samuittig
hed oc it ont forsæt / kunde al
drig bo sammen vdi it Hierte.
For det Tredie / om du slitter
dig aff all mact / til at sticke dig
effter Guds vilie / oc vilde gier
ne forbedre dig / den ene dag
mere end den anden. For det
Fierde / om du holder dig ret /
vdi det kald som Gud hassuer
kaldit dig til / huad heller det er
Verdzsligt eller Geisfligt / lidet
eller stort : Thi den som ick ta
ger vare paa sit kald / saa me
git som hand kand / hand gjør
Guds

Guds gierning sugactelige /
saa at hand ickē kand beholde
eller haffue en god Samuit-
tighed. **BB** giffuit at alle
kunde dette ret betencke.

V.

Endog mand aff det som sagt
er / kand vide / huad gaffn
mand haffuer aff en god Sā-
uittighed / da vil ieg alligeuel
her opregne nogle besynderlige
gaffn / som en god Samuit-
tighed haffuer met sig.

Først beholder en god Sam-
uittighed Troen fast / oc met
Troen vor Herre Jesum Chri-
stum / som er det aller nypperste
gode

gode som er vdi Himmelen oc
paa Jorden/ Saa at den som
haffuer Christum/ hand haff-
uer alt det som hand haffuer
behoff til Salighed.

Der næst formeris husua-
lelse oc Vandelig glæde i Men-
niskens Hierte / aff en god oc
rolig Samuittighed/ huilcken
Vandelige glæde/ der er en be-
gyndelse til den euige glæde.

Føder ocsaa en god Sam-
uittighed oc beuarer Guds
fryet / vdi Menniskens hierte/
oc leffnet.

En god Samuittighed for-
merer ocsaa Kierlighed mod
Mennis-

Mennesken / oc foruarer den
at hun icke kolner.

En god Samuittighed tro
ster vnder Kaarffit / oc forar
beider Saalmodighed / saa at
mand glæder sig vdi modgang
som vi læse om mange Guds
Børn.

En god Samuittighed er
Alderdoms haffu / at mand
icke lader sig / enten aff met
gang eller modgang forføre.

En god Samuittighed /
naar it Menneske ligger oc sri
der met Døden / da er hun den
som allermest troste kand oc
husuale / hun er den ældste
Bal

Balsam /
Euel Rand

Der ja
de Hebreer
at de i alt
genælse / be
uittighed /
it Exempel
siger hand
god Samu
er sid til a
genæse me

Om den

Den
sefer
om / er h

Balsam / der Memiskens
Siæl kand vederquegis met.

Der saare raader Paulus
de Hebreer / i det trettende Ca:
at de i alt deris leffnet oc om-
gengelse / beuare en god Sam-
uittighed / settendis sig selff til
it Exempel. Dette er vor trost /
siger hand / at wi hassue en
god Samuittighed / oc giøre
vor flid til at hassue god om-
gengelse met alle.

Om den tredie Lærdom.

DEn tredie Lærdom /
som ieg fremsette at tale
om / er huor met Troen forsky-

dis / saa at mand omkommer
vdi denne seide imod Dieffuel-
len / Verden oc Synden.

Endog denne Lærdom læt-
telige forstaaes aff den anden
Lærdom / dog vil ieg noget her
om tale / for den lignelse skild-
som Paulus her bruger / saa
sigendis : Huilcken nogle
haffue skut fra sig / oc ere
bleffne Skiffbrudne paa
Troen. Saa ligner Paulus
Troen ved it Skiff / huor vdi
Mennisket seiler til Liffens
haffu.

Her

Her vdaß haffue wi videre
at betencke : Forst at huer
Christen i denne Verden lig-
nis ved en skiffmand / oc Ver-
den lignis ved it stort grunt
Haff / huor vdi Mennisten
seiler. Troen lignis ved Skiff-
uet som mand seiler vdi/i dette
Haff. En god Samuittighed
ved Roerit paa Skiffuit / saa
at naar Roerit er affstot / da
forgaar Skiffuit / oc det som
er vdi Skiffuit.

Saae du nu nogen Skiff-
mand mit vdi Haffuit / vdi en
stor storm/skyde Roerit fra sig
Huad kunde du andet sige om

R

han

hannem / end at hand vilde
omkomme baade Skiffuet oc
alt det der vdi vaare? Saa
gior oc den som støder en god
Samuittighed fra sig / met
Bantro oc it ont Lessnet.

Der faare lader oss effter
følge vise Skiffmend / at vi
beholde Roerit / som er en god
Samuittighed / paa det vi
kunde komme met Troen / ind
vdi Saligheds oc det euige
Liffs haffn. Huilket vnde oss
vor Himmelske Fader / forme
delst Jesum / vor eniste Frel
sere oc Saliggiorere /
A M E N.

En

En Bøn / om varactig-
hed vdi Troen / oc en god
Samuittighed .

S Barmhiertige oc milde
Gud Fader / Jeg tacker dig
ved din kiere Søn Iesum
Christum min eniste Frelser oc Sa-
liggjorere / at du haffuer icke effter
din retfærdige Dom straffet mig / for
mine mange store oc grossue Syn-
der / men haffuer naadelige sparet
mig oc kaldet mig til din Søn Ie-
su Christi bekiendelse / saa at ieg veed
oc troer / at hand er min Saliggjor-
rere oc alle deris som tro paa han-
nem. Denne din gierning O Hærrer
fuldkom naadelige / som du haffuer
aff naade begynt. Giff mig din hel-
lig Aand / affslæt min Synd / opuect
K ij Troen

Troen vdi mig / at ieg maa ere oc
loffue dig alle mine dage.

GHERRNE / lad dit salige Eu-
angelij pure oc rene Lærdom io mere
oc mere begrundis vdi mit Hierte /
stadfest min Tro / oc formere hende
daglige ved din hellig Aand / vnd mig
at leffue effter din hellige vilie met en
god Samuittighed. Lad mig ick
forforis fra din pure oc klare Euan-
gelij kielde / til Dieffuelsens oc Men-
niskens Lærdom. Lad mig ick om-
kaste en god Samuittighed.

GHerre Himmelske oc milde
Fader / Jeg veed oc vel forfarer / at
mine Fiender ere mange oc stercke /
som ville forføre mig fra dig / Dieff-
uelen er aldrig stille / Verdens for-
fengelighed locker / Mit eget Riid oc
blod giffuer aldrig huile / Disse Fiend-
er staa mig hart effter / oc ville for-
føre

føre mig fra dig / oc de ere mig alt
forstercke. Der saare beder ieg dig /
O milde Fader / at du holder mig
oppe ved dit Ord oc den helligAand
vdi en fast Tro oc i it Gudsfryctigt
leffnet / paa det ieg kand offueruinde
mine Fiender met din mact / det er i
din kiere Søn min Frelsere Jesu
Christo. Lad mig altid bliffue din
Søns lem / oc skiule mig vnder hans
Skiold / som haffuer offueruundet
Dieffuelen / icke for sin person alene /
men oc for mig som troer paa han
nem. **AH HERRE** / hielp / hielp
min Tro / bestyrck mig vdi din Sand
hed / leed mig i dine veie / reger mig
met din helligAand / den stund ieg
skal vere vdi denne Jammerdal oc
stride imod disse Fiender. Giff mig
Naade / at ieg maa altid beholde
Seicruinding / at mine Fiender icke

A ij

fas

faa offuerhaand / paa det ieg kand
met glæde / naar du vilst kalde mig aff
denne Verden / antuorde min Siæl
vdi din kiere Sons Jesu Christi
min eniste Frelseris oc Saliggjæ-
ris Hender.

Dig O milde Gud Fader see
loff / ære / priis oc tæcksigelse euin-
delige / met din Søn Jesu Christo
oc den hellig Aand / som ere en euig
Almechtig oc Barmhiertig G. V. D.
Ja dig skulle alle Engle oc Mennis-
ke loffue oc tæcke euindelige / for din
wsigelige Barmhiertighed / du beui-
ser mig oc alle arme Syndere som
komme til dig. O kiere Fader / O
milde Fader / O naadige Fader / dig
befaler ieg mig / vdi din Haand set-
ter ieg min Salighed / oc foruenter
det euige Liff oc glæde / som du mig
loffuit

loffuit haffuer/ vdi Jesu Christo
min kiere Frelsere/

Amen/ Amen.
Naade/ Naade.

Brentet vdi
Kiøbenhaffn/ aff Matz
Binggaard.

De findis til kiøbs hof
Balker Kaus / Borgere
oc Bogeførere der sam
mesteds.

Mar 1571.

W
som v
Belbyrd
Widdere/
sternis
denha
dag
15

Nils S

I

N 899
803